

Segona residència i multiresidència a Catalunya. Una aproximació sociodemogràfica¹

Julián López Colás

Universitat Autònoma de Barcelona. Centre d'Estudis Demogràfics
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
jlopez@ced.uab.es

Juan Antonio Módenes Cabrerizo

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia i Centre d'Estudis Demogràfics
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
JuanAntoni.Modenes@ced.uab.es
jamodenes@ced.uab.es

Data de recepció: desembre del 2004

Data d'acceptació definitiva: setembre del 2005

Resum

L'objecte del present article és aportar alguns elements que ens permetin aproximar-nos a la nova realitat dels «residents múltiples» i dels «territoris residencialment compartits». Per fer-ho, partirem de l'anàlisi de la població que posseeix un habitatge secundari a Catalunya.

Per això, es realitzen uns models de regressió logística que analitzen la influència de les variables sociodemogràfiques de la població en la disposició i la localització d'una segona residència l'any 1991. El tema s'aborda per al conjunt de Catalunya per províncies des d'una perspectiva geodemogràfica. L'aproximació és geogràfica perquè estudia la influència de l'hàbitat (la grandària del municipi i la província de residència habitual). És també demogràfica perquè l'anàlisi es fa considerant variables estructurals, que són les pròpies de la demografia per a l'estudi de les poblacions: l'edat, el tipus de llar en la qual resideixen, la categoria socioeconòmica i la història migratòria dels entrevistats.

Paraules clau: segona residència, residència múltiple, població temporal, factors sociodemogràfics.

Resumen. *Segunda residencia y multiresidencia en Catalunya. Una aproximación sociodemográfica*

El objeto del presente artículo es aportar algunos elementos que nos permitan aproximar-nos a la nueva realidad de los «residentes múltiples» y de los «territorios residencialmente

1. Aquest article està basat en la tesi doctoral de Julián López Colás, titulada *La residencia secundaria en España: estudio territorial de su uso y tenencia* (Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003). Aquest treball ha estat codirigit per la Dra. Anna Cabré i el Dr. Juan Antonio Módenes.

El desenvolupament d'aquesta línia d'investigació s'emmarca en el projecte I+D del Ministeri de Ciència i Tecnologia, núm. BSO2003-03443/CPSo: *Vivienda, movilidad espacial y migraciones*, l'investigador principal del qual és Juan Antonio Módenes.

compartidos», a partir del análisis de la población que posee una vivienda secundaria en Cataluña.

Por ello, se realizan unos modelos de regresión logística que analizan la influencia de las variables sociodemográficas de la población en la disposición y la localización de una residencia secundaria en 1991. El tema se aborda para el conjunto de Cataluña por provincias desde una perspectiva geodemográfica. La aproximación es geográfica porque estudia la influencia del hábitat (el tamaño del municipio y la provincia de residencia habitual). Es también demográfica porque el análisis se hace considerando variables estructurales, que son las propias de la demografía para el estudio de las poblaciones: la edad, el tipo de hogar en el que residen, la categoría socioeconómica y la historia migratoria de los entrevistados.

Palabras clave: vivienda secundaria, residencia múltiple, población temporal, factores sociodemográficos.

Résumé. *Résidence secondaire et résidence multiple en Catalogne. Une perspective socio-démographique*

L'objet de cet article est d'apporter quelques éléments qui permettent de mieux comprendre le nouveau phénomène des «résidents multiples» et des «territoires résidentiels partagés», à partir de l'analyse de la population qui possède une résidence secondaire en Catalogne. Dans ce but, on réalise des modèles de régression logistique qui analysent l'influence des variables sociodémographiques de la population dans la possession et la situation d'une résidence secondaire en 1991. Le sujet est abordé pour l'ensemble de la Catalogne par provinces depuis une perspective géodémographique. L'approche est géographique parce que l'influence de l'habitat (la taille du territoire municipal et la province de résidence principale) est étudié. Elles est également démographique parce que l'analyse tient compte de variables structurelles spécifiques de l'étude des populations: l'âge, le type de foyer, la catégorie socioéconomique et l'histoire migratoire des personnes interviewées.

Mots clé : résidence secondaire, résidents multiples, population saisonnière, facteurs sociodémographiques.

Abstract. *Second home and multiple residence in Catalonia. A socio-demographic perspective*

Through analysis of the population having a second home in Catalonia, this paper aims to provide some elements that give us a closer understanding of the new reality of «multiple residents» and the «residentially shared territories». By means of logistic regression, it attempts to analyze the influence of socio-demographic variables on second home possession and situation in 1991. From a geo-demographic perspective, the analysis is done for Catalonia at provincial level. This is also a geographic perspective since it studies the habitat (the size of municipality and the province of main residence). It is a demographic perspective because it uses specifically demographic structural variables: age, type of household, socioeconomic category and migratory history of the interviewees.

Key words: second home, multiple residents, temporary population, sociodemographic factors.

Sumari

Presentació	Resultats
Estat de la qüestió	Conclusions
Definicions i situació general de la segona residència a Catalunya	Bibliografia
Fonts i mètode de la modelització estadística	

Presentació

La relació entre població i territori s'ha establert tradicionalment a partir de la ubicació de la residència principal, de la «casa». Aquesta relació ha tingut sentit durant molt de temps: la majoria de les activitats quotidianes es realitzaven en àmbits propers a la residència que era el centre indiscutible, tant de la mobilitat com de la identitat territorial de la població. Aquesta estreta i simple associació entre població i lloc, entre habitant i residència, s'ha anat difuminant amb el pas del temps. La millora de les comunicacions ha permès realitzar activitats quotidianes en llocs relativament allunyats de la residència, permet mantenir intensos vincles afectius i efectius amb els «llocs d'origen» en cas de migració, i permet subdividir les funcions residencials que anteriorment es concentraven en un únic habitatge. Aquest últim cas és el que ens interessa aquí. És important l'aparició i l'extensió d'un nou model de «residència múltiple» que integra «l'habitatge habitual», que ens permet complir amb les nostres obligacions productives, i «l'habitatge secundari», que facilita a moltes persones satisfer les necessitats d'oci, possibles en el nostre model econòmic i de desenvolupament. La relació entre habitant i lloc es trenca en aquests casos. Així com també es trenca la definició clàssica de la «població d'un lloc» i s'expandeix una nova visió a partir de les «poblacions temporals». Les persones no estan adscrites residencialment a un únic lloc, mentre que els llocs acullen distintes persones en diferents moments temporals.

Per tot això, tant la geografia de la població com la demografia territorial han d'incorporar les implicacions territorials i demogràfiques de la segona residència. Evidentment, són moltes les derivacions econòmiques, sociològiques i geogràfiques de la qüestió. Des d'una perspectiva urbana, aquest tipus d'habitatge presenta repercussions a tota la jerarquia urbana. En les grans aglomeracions, els desplaçaments entre el lloc de residència habitual i el segon habitatge generen una gran mobilitat els caps de setmana o els períodes de vacances. En el món rural, ha contribuït a modificar el paisatge, ha incrementat les oportunitats laborals i ha facilitat que àmplies zones, fa poc temps pràcticament despoblades, ara només ho estiguin uns quants dies la setmana o uns quants mesos l'any, la qual cosa incrementa la demanda d'infraestructures i serveis. En suma, la segona residència és un component molt important en l'ús i en la necessària ordenació del territori. Tot això, sense oblidar les seves repercussions en el mercat de l'habitatge i en el *boom* immobiliari actual.

L'objecte del present article és aportar alguns elements que ens permetin aproximar-nos a la nova realitat dels «residents múltiples» i dels «territoris residencialment compartits», a partir de l'anàlisi de la població que posseeix un habitatge secundari a Catalunya. Qui són aquests nous habitants múltiples? On es localitzen amb més freqüència? Quines característiques sociodemogràfiques presenten? Aquest article establirà els elements principals existents l'any 1991 a partir del Cens de Població i Habitatges i l'Enquesta Sociodemogràfica², als quals afegirem els resultats preliminars de l'explotació del Cens de 2001.

Per respondre aquests interrogants, en aquest treball, en primer lloc, s'hi emmarca l'anàlisi de l'habitatge secundari en el context de la geografia catalana i espanyola. En segon lloc, s'hi mostra el concepte d'habitatge secundari utilitzat en aquest article i la situació general d'aquest tipus d'habitatge a Catalunya. En tercer lloc, s'hi presenta la font estadística, la metodologia utilitzada i les variables considerades en el present estudi. A continuació, s'hi mostren els resultats dels dos models de regressió logística realitzats: el de possessió i el de localització d'una segona residència. Finalment, l'article es completa amb unes breus conclusions.

Estat de la qüestió

L'habitatge secundari ha cridat l'atenció dels geògrafs a casa nostra de fa temps. El seu impacte evident sobre els territoris rurals i costaners ha estat analitzat i constatat amb freqüència. Des de l'estudi de Barbaza (1966) sobre les transformacions de la Costa Brava per part del turisme, són moltes les referències especialitzades que es poden esmentar sobre el tema.

L'origen francès de Barbaza ens recorda la gran tradició de l'estudi de la residència secundària al país veí, tant des del punt de vista geogràfic com econòmic, sociològic o antropològic, per esmentar-ne només els camps més propers. Al nostre entendre, aquesta escola continua oferint interessants enfocaments, com ara el de la multiresidència o doble residència, tendència que inspira la present aportació i la línia de recerca en què s'emmarca, així com el de l'anàlisi dels continguts i significats socials de la segona residència, tant per als seus ocupants, com per als territoris i les poblacions originàries (Bonnin i Villanova, 1999; Dubost, 1998; Perrot, De la Soudière, 1998; més recentment, Van Eetvelde i Antrop, 2004; més molts d'altres citats a López Colás, 2003). A López Colás (2003), també s'hi poden localitzar algunes aportacions efectuades per la literatura anglesa o italiana.

2. El Cens de 1991 ofereix informació sobre la localització i les característiques dels habitatges secundaris, però sense poder conèixer les característiques dels seus propietaris o usuaris. L'Enquesta Sociodemogràfica de 1991 permet obtenir les característiques dels individus propietaris o posseïdors d'un habitatge secundari. El Cens de 2001 recull tant informació del parc com dels usuaris, però amb una interconnectivitat limitada entre els dos tipus de dades.

Els geògrafs catalans i espanyols han tractat a bastament els factors contextuals responsables de l'expansió de la segona residència i les repercussions territorials i socials induïdes en les localitats on s'implanten. L'estudi de la segona residència s'ha realitzat des de diverses línies temàtiques. Esquemàticament, les línies de recerca corresponen als tres grans tipus i territoris d'especialització de la segona residència: rural, periurbana o metropolitana i litoral. Són molt nombrosos els treballs que aborden les transformacions de la segona residència a escala local i comarcal, com també les seves repercussions territorials i ambientals (citats a Anton Clavé, López Palomeque, 1996).

La recerca geogràfica majoritària ha posat de relleu l'oposició tradicional entre el poblament i els usos socials, rural i urbà, i s'ha concentrat en l'anàlisi del medi rural com a territori protagonista del component de lleure de la residència múltiple. Entre els diferents treballs, destaquen els de Valenzuela (1977) i Del Canto (1981), referits a les serres de Guadarrama i Gredos; el de Chuvieco i Aldecoa (1983), sobre la serra de Madrid, o els de Salvà Tomas (1979 i 1985), sobre la segona residència i l'agricultura a l'illa de Mallorca. A Catalunya, cal destacar el treball d'Argany (1984) sobre la segona residència referit al conjunt del país. Aquest treball, realitzat a partir de les dades del Cens d'Habitatges de 1970 i 1981, estudia el parc de segones residències pel que fa a la seva localització, evolució i distribució. Aportacions més recents incorporen implícitament l'habitatge secundari, quan s'analitza la mobilitat de la població o l'ús temporal del territori (Mendizàbal, 1996, i Anton Clavé, 1991, entre d'altres).

Pel que fa a les segones residències en els espais periurbans, les que són de proximitat, són nombroses les aportacions referides al conjunt d'Espanya, com ara la d'Ortega Valcárcel (1975) i Del Canto (1983). Unes altres, més nombroses que les anteriors, analitzen espais concrets: Madrid i la seva província (Valenzuela, 1976; Del Canto, 1994), Sevilla i la seva província (Requena Sánchez, 1992) o València i la seva Àrea Metropolitana (Miranda, 1985).

En el cas català, aquest enfocament ha donat lloc a diversos estudis monogràfics, entre els quals destaquen Pallarès i Riera (1991) i Anton Clavé i Ibarguren (1993). En el primer, s'hi analitzen els factors que expliquen el model de distribució espacial de les segones residències a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. I, en el segon, s'hi formulen una sèrie de reflexions sobre les implicacions territorials d'aquest tipus d'habitatges en els espais ciutadans.

La segona residència a les zones litorals ha donat lloc a diverses investigacions, entre les quals cal destacar la tesi doctoral de Fraguell (1994) sobre el turisme residencial a la regió de Girona i la de González Reverte (2000) sobre els processos d'urbanització i els espais turístics residencials a la Costa Daurada, per citar-ne només alguns exemples catalans. Algunes aportacions comencen a centrar-se en la transformació d'espais litorals de segona residència en àrees d'habitatge principal, especialment pel que fa a residents europeus (per exemple, IX Congreso de Población Española, 2004). Òbviament, els efectes sobre la planificació territorial han estat analitzats (per exemple, MOPT, 1991).

Tanmateix, els factors individuals i familiars que condicionen la possessió i l'ús d'aquest tipus d'habitatges han rebut menys atenció, sens dubte, per l'absència de fonts estadístiques adients (López Colás, 2003). Per això, la majoria dels precedents en la literatura no han pogut superar la fase descriptiva. No hi falten, però, aportacions teòriques que anuncien les transformacions socials en la relació amb el territori provocades pel desenvolupament econòmic, com ara, per exemple, Gaviria (1971) o Mendizàbal (1996), que estudia els nous usos metropolitans del territori. La literatura sobre aquest tipus d'habitatge ha insistit sempre en el seu caràcter familiar. Fins i tot, ha coincidit a qualificar el seu ús com una forma particular de turisme, que, amb freqüència, denomina «familiar». En general, el perfil característic dels usuaris de segones residències ha estat definit com un matrimoni amb fills, en el qual els pares tenen edats compreses entre trenta-cinc i cinquanta anys, estudis mitjans i que pertanyen a les categories socioprofessionals d'assalariats qualificats. Ha faltat, però, fer el salt de la descripció de les característiques a l'exploració inferencial dels factors determinants en la possessió i l'ús de la residència secundària, aïllant les interferències entre diferents elements estructurals.

El mateix succeeix amb les diferències territorials i la influència de l'entorn de la residència principal. El caràcter urbà dels usuaris de segones residències ha estat constatat en pràcticament totes les investigacions. És conegut que la possessió de la segona residència és més freqüent, com més gran és la grandària del municipi on hi ha la llar principal. Tanmateix, no se sabia la influència directa del context residencial més general sobre les propensions individuals de tenir un habitatge secundari.

La present comunicació, que continua les aportacions de López Colás (2003) sobre les característiques dels posseïdors d'un habitatge secundari a l'Estat espanyol, vol començar a compensar els obligats dèficits existents a la literatura de casa nostra mitjançant l'aïllament dels factors individuals i contextuals que expliquen la difusió de la multiresidència a Catalunya.

Definicions i situació general de la segona residència a Catalunya

Abans de prosseguir, i per evitar confusions, és oportú precisar què és una segona residència. En aquest article, el concepte emprat serà el que utilitza l'Institut Nacional d'Estadística (INE) en el Cens d'Habitatges³ i en l'Enquesta Sociodemogràfica de 1991. Un habitatge secundari és aquell no utilitzat com a habitatge principal o habitual i usat per uns altres fins de forma temporal. Per exemple, seria segona residència aquella usada per motius laborals en una determinada època de l'any. Es tracta d'un problema metodològic menor, però

3. La definició censal entén que un habitatge és secundari «[...] quan és utilitzat només part de l'any, de manera estacional, periòdica o esporàdica i no constitueix residència habitual d'una o de diverses persones. Pot ser, per tant, una casa de camp, de platja o de ciutat que s'empra durant les vacances, l'estiu, els caps de setmana, els treballs temporals o altres vegades» (INE, 1994: 35).

que cal tenir en compte per entendre determinades distribucions locals d'habitatges secundaris. L'Enquesta Sociodemogràfica utilitza la mateixa definició de segona residència que el cens i s'interessa per si els entrevistats en disposen en el moment de fer l'enquesta⁴.

En la definició, és més important la temporalitat que no pas l'ús que se'n fa, per la qual cosa el concepte utilitzat en aquest article sobrepassa el que popularment s'entén per una segona residència: habitatge per gaudir-ne durant les vacances o els períodes d'oci. Tot i la seva amplitud, la definició estadística no inclou tots els habitatges que poden utilitzar-se temporalment per a oci. Així, per exemple, l'Enquesta Sociodemogràfica no considera com a segones residències les principals que són usades per unes altres persones com a allotjament de vacances, ni tan sols quan l'usuari temporal és el propietari de l'habitatge. Finalment, la segona residència no necessita estar situada a certa distància del domicili habitual. Estadísticament, un habitatge secundari pot localitzar-se en el mateix municipi de la residència principal o a l'altre extrem del país.

En aquest context, segons el Cens de Població i Habitatges de 2001, el total de segones residències a Catalunya sobrepassa les 515.000 unitats, que, en termes relatius, representa el 15,5% dels habitatges familiars. En el conjunt de l'Estat espanyol, el percentatge és pràcticament el mateix, el 16% del total, i el parc de segones residències supera les 3.360.000 unitats.

Més de 330.000 llars residents a Catalunya són usuàries habituals d'una segona residència, el 14,3% del total. En termes poblacionals, aquestes llars les formen aproximadament un milió de persones, exactament 968.351, el 15,4% de la població catalana. Dit d'una altra forma, un de cada sis residents a Catalunya és un «resident múltiple».

La proporció de llars catalanes que disposen d'una segona residència és similar a la del conjunt de l'Estat espanyol, 15,1%. Se situa a prop de les Illes Balears, 14,2%, però per sota dels casos del País Valencià, Madrid, Múrcia i Aragó, que, amb valors al voltant del 20%, són al capdavant de la classificació de les comunitats autònomes.

D'altres fonts estadístiques oficials, no tan exhaustives com el Cens, ofereixen indicacions sobre els usuaris catalans de segones residències, que no s'allunyen gaire de les dades anteriors. L'Enquesta Contínua de Pressupostos Familiars (INE) informa d'un 13,67% de llars catalanes que disposen d'un habitatge secundari el 2001. D'altra banda, la nova Enquesta de l'Ús del Temps (INE) de 2002-2003 assenyalà el 12,2% de llars catalanes.

Pel que fa a 1991, segons el Cens, el nombre de segones residències a Catalunya sobrepassava la quantitat de 472.000 unitats, el 17,3% del total d'ha-

4. L'Enquesta Sociodemogràfica entén per segona residència «aquella de la qual el subjecte (o la família amb la qual conviu, si és un subjecte dependent) disposa per al seu ús, tenint-la en propietat, cedida pel seu propietari o llogada permanentment. No es consideren com a tals els habitatges propietat del subjecte que són llogats o cedits permanentment a unes altres persones, ni els habitatges que el subjecte llogui per ser utilitzades durant temporades inferiors a l'any» (INE, 1995: 336).

bitatges familiars. Per tant, durant la dècada de 1990, el parc de segones residències va augmentar en 42.000 unitats, el que en termes relatius implica un creixement del 8,9% total, percentatge lleugerament inferior al dels habitatges principals, que presentaven un ritme de creixement superior⁵.

La importància relativa de la segona residència a Catalunya era pràcticament la mateixa que en el conjunt d'Espanya (17,2% del total d'habitatges familiars), però molt superior a la dels països de la Unió Europea. En els països amb un parc de segones residències més significatiu, França i Itàlia, a principis de la dècada de 1990 aquest tipus d'habitatges representaven una mica més d'una desena part del total (10,7% i 10,6% respectivament⁶), molt lluny del nivell de Catalunya. Així doncs, la segona residència constitueix un element fonamental del sistema de poblament territorial i d'ubicació residencial de la població catalana.

Segons l'Enquesta Sociodemogràfica de 1991, el 12,3% del total de llars catalanes, que en nombres absoluts representava més de 237.000 llars⁷, posseïa un habitatge secundari. Aquestes llars estaven formades per 730.000 persones, poc més del 13,7% de la població catalana⁸. Si confiem en la comparació temporal de dues dades procedents de fonts diferents, el nombre de llars usuàries hauria crescut significativament en els deu anys del període 1991-2001, així com el nombre total de «residents múltiples», 107.000 llars i 240.000 usuaris, aproximadament.

Comparada amb altres comunitats autònomes, la possessió de la segona residència a Catalunya se situava en posicions intermèdies, encara que lleugerament per sobre de la mitjana espanyola (11,9% del total de llars). Les màximes diferències entre comunitats autònomes oscil·laven entre les de Madrid i el País Valencià, on el 18% i el 16,5% de les llars disposaven d'aquest tipus

5. En aquest sentit, cal assenyalar que les dades han d'interpretar-se amb certa cura. És conegut que una part indeterminada dels habitatges denominats «desocupats» són veritables segones residències i el resultat final pot ser diferent en cada cens. Per això insistirem més en la comparació temporal dels usuaris, encara que també caldrà estudiar la seva comparabilitat (en funció de la disposició de les famílies a declarar-se usuàries o propietàries d'un habitatge secundari, o de manipular-ne part de la informació, per motius fiscals, per exemple).
6. El Cens francès de 1999 comptabilitza 2.642.000 segones residències, que, en termes relatius, representen el 9,2% del total d'habitatges familiars (www.recensement.insee.fr, d'abril de 2004). La dada d'Itàlia prové de l'Institut d'Estadística de Catalunya (www.idescat.es, de gener de 2004).
7. La disparitat entre el nombre de segones residències i el de llars que disposaven d'aquest tipus d'habitatge deriva de la naturalesa de les fonts. En el Cens, s'hi comptabilitzen tots els habitatges que eren utilitzats de forma estacional, ja fos per part de catalans, de la resta d'espanyols o d'estrangers. En canvi, a l'ES només hi figuren les llars en què el subjecte entrevistat era de nacionalitat espanyola, residia a Catalunya i disposava d'una segona residència durant tot l'any. A això cal afegir-hi que una petita part de les llars, menys del 9% del total, disposava de més d'una segona residència.
8. Vegeu la representació cartogràfica dels usuaris catalans a escala provincial a l'*Atlas Digital del Bienestar Social en España* (Reques, 2001).

d'habitatge, i les de Castella-la Manxa i Extremadura, que registraven el 7,9% i el 4,2%, respectivament.

Encara que aquí només s'estudien les llars que disposen, en qualsevol moment, d'una segona residència, cal tenir en compte que l'oci és una de les activitats humanes més compartides i que el nombre de persones que usa aquest tipus d'habitatge no es limita únicament als membres de la llar. La segona residència és el lloc en el qual, de forma habitual, es reben parents i amics. També és freqüent cedir-la a familiars o a d'altres persones per períodes breus (vacances, caps de setmana, «ponts»). A més, una família pot utilitzar assíduament un habitatge d'aquest tipus sense necessitat de ser-ne el propietari o el titular; per exemple, fills emancipats que usen el dels pares. La residència múltiple és una «experiència multiplicada» entorn de les llars propietàries que arriba a la xarxa social més pròxima.

En aquest sentit, encara que no disposem de dades per comparar pròpiament Catalunya en el context internacional i, especialment, dins de la Unió Europea, a partir dels resultats espanyols, pot afirmar-se que Catalunya presenta uns dels percentatges més elevats de «residents múltiples» identificats de la Unió Europea. Segons l'*European Community Household Panel* (Panell de Llars de la Unió Europea), l'any 1994, el 19,1%⁹ del total de llars espanyoles utilitzava una segona residència, la qual cosa ens duu a xifres properes a 8 milions d'usuaris. A continuació, hi trobàvem Grècia, amb el 17,9%, Itàlia i França, amb valors superiors al 10%, i molt lluny, amb valors inferiors als dos dígits, hi hauria el Regne Unit, Alemanya i Països Baixos.

Aquestes dades fan esment, de manera aproximada, al conjunt de llars que utilitzen les segones residències, tot i que no en siguin els posseïdors directes. És una línia interessantíssima, però difícil d'analitzar per l'escassetat d'informació estadística. Tanmateix, ara i adés arriben dades que ens ajuden a copsar l'abast complet de l'ús residencial múltiple del territori: segons la nova Enquesta de l'Ús del Temps de l'INE de 2002-2003, al voltant del 41,3% de la població adulta catalana havia realitzat una visita al camp, a la platja o a un parc natural en les quatre setmanes anteriors a l'entrevista. Indubtablement, es tracta d'una dada poc específica. D'altra banda, l'enquesta de Turisme de Catalunya i l'Idescat «Viatges dels Catalans» comptabilitza 11,4 milions de

9. A més de la diferència temporal i metodològica, la disparitat entre aquesta xifra i la provinent de l'ES de 1991 és deguda al fet que el panell utilitza un concepte més ampli de segona residència. Així, per exemple, mentre que aquesta última font pot incloure fills emancipats que utilitzen assíduament la segona residència dels pares, l'ES no contempla que una família pugui utilitzar aquest tipus d'habitatge sense disposar-ne permanentment durant tot l'any.

Per altra banda, la comparació amb altres països de la Unió Europea és bastant problemàtica, ja que, sovint, el concepte d'habitatge secundari utilitzat difereix d'un país a un altre. Existeix una gran confusió a l'hora de definir la segona residència o qualsevol altre dels seus sinònims: habitatge secundari, residència secundària, residència de vacances, etc. Ni l'ús habitual que es fa del concepte, ni el de les diferents investigacions existents, ni les estadístiques oficials són gaire clars.

viatges dels catalans a una segona residència durant 2003, en el 94,5% dels casos dins de Principat mateix. Uns quants anys abans, Mendizàbal i Sánchez (1998) estimaven que, en el conjunt de Catalunya, hi podia haver 1,6 milions de persones que es movien els caps de setmana entre la residència principal i la segona residència, i això en vehicles particulars implicava aproximadament 400.000 viatges d'anada i tornada.

Tots aquests resultats per si sols són extraordinàriament il·lustratius de la transcendència de la segona residència a Catalunya. En aquest article, hi desenvoluparem l'anàlisi de les característiques dels usuaris dels habitatges secundaris l'any 1991 segons l'Enquesta Sociodemogràfica. Deixarem per a una altra vegada l'anàlisi detallada de les microdades corresponents del Cens de 2001, que ens permetran actualitzar les conclusions de la present aportació, encara que se'n mantindran els grans trets. Per això, aquest treball vol servir de punt de comparació per als futurs estudis, propis o d'altres investigadors, que s'interessin pel sistema residencial català actual.

Fonts i mètode de la modelització estadística

L'anàlisi que es presenta en aquest article està basat en l'Encuesta Sociodemogràfica (ES) de 1991. Realitzada per l'INE, l'ES té com a àmbit la població de dret resident a l'Estat espanyol, de deu anys d'edat o més, que viu en habitatges familiars i allotjaments fixos. El seu objectiu era conèixer les dades bàsiques sobre l'evolució de les situacions de la família, els canvis de llar, la formació i l'activitat al llarg de la vida. La mostra original consta de 158.264 individus i més de 2.600 variables, amb significació estadística per a totes les comunitats autònomes i fins i tot, en un bon nombre de variables, per a cadascuna de les províncies. Per a la realització d'aquest treball, s'ha explotat directament un fitxer informàtic de 20.605 subjectes de nacionalitat espanyola residents a Catalunya.

Amb l'ES no es pot conèixer el nombre d'estrangers que disposaven d'una segona residència. El subconjunt de població estrangera, 1.166 subjectes que l'INE tracta en altre fitxer, no s'ha utilitzat en aquest treball, perquè, com adverteix el mateix institut, els resultats són poc representatius i estan afectats per errors de mostreig molt més elevats que els del fitxer dels subjectes de nacionalitat espanyola (INE, 1993: 364).

Tot i les seves limitacions, l'ES era fins fa poc temps l'única font que oferia una àmplia informació de les característiques sociodemogràfiques de les llars que disposaven d'una segona residència per al conjunt de Catalunya amb detall provincial¹⁰. A més, ho fa de manera molt exhaustiva, tractant d'evitar confusions, com ara que una mateixa segona residència pugui pertànyer a dues llars diferents.

10. En aquest sentit, cal assenyalar que el Cens de Població i Habitatges de 2001 permet analitzar amb més detall les segones residències i els usuaris d'aquests tipus d'habitatges, ja que, per primera vegada, es vinculen les característiques de la població i de les segones residències.

Metodològicament, emprarem la regressió logística per modelitzar la influència de les variables sociodemogràfiques de la població en la disposició i en la localització d'una segona residència l'any 1991. En general, el propòsit d'aquest tipus de models és intentar explicar o predir un fenomen o un fet social que es pugui classificar de forma dicotòmica a partir d'un conjunt de variables independents. La principal diferència respecte a la regressió lineal és que la logística només admet variables dependents dicotòmiques, que defineixen opcions o característiques mútuament excloents o oposades.

Els objectius del model de regressió logística, en estudiar la relació entre una variable independent o més, són: primer, determinar l'existència o l'absència de relació entre una variable independent o més i la variable dependent; segon, mesurar aquesta magnitud, i, tercer, estimar o predir la probabilitat que es produeixi el fenomen estudiat (Jovell, 1995: 15). A més, es tracta d'una metodologia que s'ha utilitzat en demografia amb excel·lents resultats (Recaño i Roig, 2003, entre d'altres).

Abans d'aplicar el model de regressió logística, cal assegurar-se que, entre les variables independents seleccionades, no existeixi cap efecte de multicollinearitat. Altrament dit, cal evitar que cap variable independent sigui una funció lineal perfecta d'una altra variable independent. Quan es produeix aquesta situació, el model de regressió no és útil, perquè no permet estimar l'efecte de les variables independents en qüestió sobre la variable dependent, en aquests cas, tenir un habitatge secundari. De tota manera, és inevitable i tolerable que existeixi certa correlació entre les variables independents.

En concret, es va utilitzar el mètode *stepwise* o d'inclusió per passos. Aquest mètode incorpora, en passos successius, les variables independents en el model de manera seqüencial, mentre el seu nivell de significació estadística es troba en els límits preestablerts com a criteri d'inclusió de predictors, i se n'exclouen si deixen de complir aquest criteri. Aquesta operació es realitza a través de l'estadístic $-2 \text{ Log likelihood}$ (logaritme de la versemblança, des d'ara -2 LL) i, com es veurà, permetrà aconseguir la millor bondat possible de l'ajustament del model a les dades.

L'exploració es realitza per al conjunt de Catalunya, fent servir com a unitat espacial la província¹¹. L'anàlisi es fa des d'una perspectiva geodemogràfica i té en compte les variables independents següents:

- **Edat** del subjecte entrevistat en anys complets. Contempla quatre grups d'edat entre els 35 i els 74 anys. Se n'han exclòs les llars en què el subjecte tenia menys de 35 anys i més de 74, perquè el perfil de les llars s'ajusti, sobretot, al de les persones principals que hi ha.
- **Tipus de llar**. La tipologia utilitzada és una de les més comunes en demografia de la família. Contempla quatre tipus de llars: parella amb fills i/o ascendents, parella sense fills, pare o mare amb fills i llars unipersonals. Ini-

11. L'Enquesta Sociodemogràfica no permet utilitzar una divisió regional inferior.

cialment, el model en contemplava cinc tipus, però, com que els resultats de les llars extenses (parelles amb fills i altres persones, en general ascendants) no eren significatius, s'han agrupat amb les parelles amb fills.

- **Categoria socioeconòmica.** Per analitzar el paper d'aquest factor, s'ha utilitzat la variable disponible en l'ES sobre la categoria socioeconòmica del subjecte i s'ha agrupat en quatre categories: alta, mitjana-alta, mitjana-baixa i baixa¹².
- **Grandària del municipi de residència habitual.** Aquesta variable contempla cinc categories: fins a 5.000 habitants, de 5.001 a 20.000 habitants, de 20.001 a 100.000 habitants, de 100.001 a 500.000 habitants i la ciutat de Barcelona.
- **Província de residència habitual.** Aquesta variable contempla les famílies que habitaven a les quatre províncies catalanes: Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.
- **Tipologia migratòria.** Aquesta variable relaciona el lloc de naixement i la residència habitual del subjecte i té en compte tres situacions: sedentaris (llars en què el subjecte residia habitualment a la mateixa província de naixement, independentment que hagués viscut una experiència migratòria), emigrants intraregionals o de distància curta (llars en què la persona principal havia nascut a Catalunya, però que residia en una altra província) i emigrants interregionals o de distància llarga (llars en què el subjecte era nascut a la resta d'Espanya).

Els dos models de regressió logística que es presenten en aquest article contempnen les mateixes variables. Tanmateix, com es podrà comprovar, finalment, se n'han desestimat algunes, perquè la seva aportació explicativa per disposar o localitzar la segona residència era insignificant.

Tot i introduir les mateixes variables independents, els dos models presenten diferències molt importants. L'objectiu del primer model és analitzar la influència de les característiques sociodemogràfiques de les llars catalanes en la possessió d'una segona residència. Així doncs, l'univers són totes les llars presents. En canvi, el segon model pretén analitzar la influència dels factors sociodemogràfics en la localització de la segona residència dins de Catalunya. La variable dicotòmica és que l'habitatge estigui situat en una altra província

12. Aquesta variable va ser incorporada per l'INE als fitxers de microdades, a partir de l'*Estudio comparativo sobre la estructura social*, dirigit a l'Estat espanyol per Julio Carabaña i Juan Jesús González. La construcció de la categoria socioeconòmica es realitza a partir de les variables següents: l'ocupació, la naturalesa de l'ocupació o el nivell d'estudis acabats. L'assignació de la categoria socioeconòmica s'atribueix per les característiques del subjecte, encara que de vegades es fa per les del pare o cònjuge. L'*Informe Básico* (tom I: *Principales resultados*) de l'ES publicat per l'INE l'any 1995 facilita informació detallada sobre aquest procés.

Posteriorment, Solsona (1997), seguint l'ordre jeràrquic suggerit per l'*Informe básico* de l'INE, agrupa en quatre nivells les dotze categories utilitzades per l'INE. Aquesta agrupació, emprada també per Módenes (1998) i López Colás (2003), ha estat la classificació utilitzada en aquest article.

de Catalunya o en la mateixa que el domicili habitual. Com que l'objectiu principal és copsar la multiresidència habitual a Catalunya, hem optat per excloure, per a aquesta aportació concreta sobre la localització, les llars que tenen residències secundàries fora de Catalunya, ja que la freqüentació és menor i el seu paper funcional dins de la llar és significativament diferent.

L'anàlisi dels resultats del model de regressió logística té dues parts ben diferenciades. A la primera, s'hi analitzen les característiques globals del model. A la segona, s'hi té en compte la incidència de cadascuna de les variables sobre la variable dependent. A més, abans d'analitzar la incidència de cadascuna de les variables en la possessió d'una segona residència, s'hi presenta una breu anàlisi descriptiva de les variables considerades.

Resultats

Modelització de la disposició de residència secundària

Com mostren els resultats del test de la taula 1, la correlació o multicol·linealitat no és perfecta. Segons alguns autors (Menard, 1995, o Myers, 1990, a Sabater, 2004), un valor de tolerància més baix de 0,1 o un increment de la varianza (FIV) de 10 és indicatiu de multicol·linealitat perfecta. Per tant, és possible estimar l'efecte de totes les variables contemplades en el model.

Pel que fa a les característiques globals del model sobre la disposició d'una segona residència, els resultats de l'estadístic -2LL (taula 2) confirmen la seva validesa i mostren que, tret de la tipologia migratòria que s'ha exclòs del model perquè l'aportació explicativa era insignificant, totes les variables considerades tenien alguna significació. Prova d'això és que el valor -2LL, indicatiu de la quantitat d'informació no explicada, disminueix a mesura que s'hi introdueixen variables, la qual cosa significa que el model prediu la variable dependent de manera més acurada.

Així mateix, el valor -2LL mostra que la variable més determinant del model és la categoria socioeconòmica, sobretot, com es veurà més endavant,

Taula 1. Test de multicol·linealitat amb les variables introduïdes en el model de regressió logística per disposar d'una segona residència. Catalunya 1991.

Coeficients Model	Estadístiques de col·linealitat	
	Tolerància	FIV
Edat agrupada	0,791	1,264
Categoria socioeconòmica	0,902	1,109
Tipus de llar	0,819	1,221
Grandària del municipi de residència habitual	0,785	1,274
Província de residència habitual	0,800	1,250
Tipologia migratòria	0,921	1,086

Font: ES 1991, INE.

Taula 2. Característiques del model per disposar d'una segona residència a través del valor de la versemblança: -2LL.

Pas	-2LL	Guany	% de guany	Significació
Categoria socioeconòmica	782.804			
Edat	774.209	8.595	1,10	0,000
Grandària del municipi de residència habitual	768.111	6.098	0,79	0,000
Tipus de llar	761.058	7.053	0,92	0,000
Província de residència habitual	757.375	3.682	0,48	0,000

Font: ES 1991, INE.

si la llar pertanyia a la categoria alta. La segona variable més determinant era l'edat de la persona principal de la llar, i la següent, per ordre d'importància, l'extensió del municipi de residència habitual, el tipus de llar i la província de residència habitual.

Per facilitar la lectura del valor -2LL, a la mateixa taula 2 s'han inclòs els guanys de cada variable en termes absoluts i relatius. Els guanys relatius mostren que totes les variables contemplades tenen una aportació explicativa apreciable. Com ja s'ha assenyalat, el model també incloïa la tipologia migratòria. Aquesta variable finalment s'ha suprimit, perquè l'aportació explicativa era insignificant, menys del 0,1% dels guanys relatius.

A continuació veurem la incidència de cada variable (taula 3). El factor més determinant en la disposició d'una segona residència era la categoria socioeconòmica. Prenent com a referència les llars de categoria baixa, pertànyer a qualsevol altra categoria augmentava la probabilitat de disposar d'un habitatge d'aquest tipus (3,5 vegades si la llar era de categoria alta; 2,4 si era de categoria mitjana-alta, i 1,4 vegades si era de categoria mitjana-baixa).

La segona variable en ordre d'importància era l'edat. Les llars en què la persona principal estava en les primeres fases del cicle de vida familiar tenien una probabilitat més baixa de disposar d'una segona residència que les que estaven en fases més avançades (quan la persona principal tenia entre 35 i 44 anys la probabilitat era un 39% més baixa que quan tenia entre 65 i 74 anys). En canvi, la probabilitat era més alta en les llars encapçalades per una persona de mitjana edat (1,2 vegades i 1,3 vegades més quan la persona principal tenia entre 45-54 anys i 55-64 anys respectivament que quan tenia entre 65 i 74 anys). Dit amb altres paraules, aquest tipus d'habitatge era més comú a les llars els membres principals de les quals estaven en fases del cicle de vida familiar avançades, però no en les més avançades.

La tercera variable en ordre d'importància era la grandària del municipi de residència habitual. Viure en una gran ciutat augmentava la probabilitat de disposar d'una segona residència. O, el que és el mateix, les famílies que vivien en municipis més petits tenien menys possibilitats de disposar d'un habitatge d'aquest tipus que les que vivien a Barcelona (60% menys les llars dels muni-

Taula 3. Model de regressió logística per disposar d'una segona residència. Catalunya 1991.

Variables	B	ET	Wald	Gl	Sig	Exp(b)
Edat						
De 35 a 44 anys	-0,484	0,010	2415	1	0,000	0,616
De 45 a 54 anys	0,154	0,009	263	1	0,094	1,166
De 55 a 64 anys	0,256	0,008	931	1	0,003	1,292
De 65 a 74 anys (referència)					0,000	1,000
Categoria socioeconòmica						
Alta	1,266	0,010	16132	1	0,000	3,546
Mitjana-alta	0,861	0,009	10010	1	0,000	2,366
Mitjana-baixa	0,320	0,009	1382	1	0,000	1,377
Baixa (referència)					0,000	1,000
Tipus de llar						
Parella sense fills	-0,232	0,008	840	1	0,001	0,793
Monoparentals	-0,350	0,014	660	1	0,005	0,705
Unipersonals	-0,865	0,011	5978	1	0,000	0,421
Parella amb fills i/o ascendents (referència)					0,000	1,000
Grandària del municipi de residència habitual (en habitants)						
Fins a 5.000	-0,842	0,012	4999	1	0,000	0,431
De 5001 a 20.000	-0,844	0,011	6048	1	0,000	0,430
De 20.001 a 100.000	-0,521	0,009	3545	1	0,000	0,594
De 100.001 a 500.000	-0,522	0,009	3543	1	0,000	0,594
Barcelona (referència)					0,000	1,000
Província de residència						
Tarragona	0,683	0,011	3919	1	0,000	1,980
Lleida	0,235	0,015	243	1	0,424	1,265
Girona	0,132	0,013	103	1	0,215	1,141
Barcelona (referència)					0,000	1,000
Constant	-1,802	0,011	28682	1	0,000	0,165
Chi- quadrat	51799,144					
Pseudo-R ²	0,83					
n	10.588					

Font: ES 1991, INE.

Regressió logística (mètode *stepwise*). Significació <0,05.**B:** coeficient estimat de les llars que disposaven d'una segona residència.**ET:** error típic en l'estimació.**Wald:** explica si el coeficient B és significativament diferent de zero. En aquest cas pot assumir-se que el predictor fa una contribució significativa en el model resultant. No obstant això, quan el valor de Wald és massa petit i el valor absolut del coeficient de regressió i de l'error típic grans, els resultats del model han d'interpretar-se amb certa cautela.**Gl:** indica el grau de llibertat.**Sig:** es el valor de P, que és el nivell de significació per a rebutjar la hipòtesi d'independència, és a dir, la hipòtesi nul·la.**Exp()**: també denominat *raó de odds*. És el valor més important. Expressa l'efecte net respecte a la categoria de referència que té el valor 1.

cipis fins 20.000 habitants i un 40% inferior les famílies que habitaven en el municipis de 20.001 a 500.000 habitants.

Una altra variable que cal tenir en compte és el tipus de llar. En coherència amb el que s'ha vist sobre l'edat de la persona principal, el tipus de llar que tenia més probabilitats de disposar d'una segona residència era el format per parelles amb fills i/o ascendents. Aquest resultat posa de manifest la importància de la composició de la família i, sobretot, la importància de la presència de fills petits per disposar d'una segona residència.

Finalment, el model mostra que la probabilitat de disposar d'una segona residència de les famílies que residien a Tarragona era dues vegades més gran que la de les famílies que vivien a Barcelona. Les llars de Lleida i Girona també presentaven una probabilitat de disposar d'un habitatge d'aquest tipus superior a la de les de Barcelona, però els resultats han d'interpretar-se amb certa cautela, perquè la significació estadística és més baixa que la dels de Tarragona.

Modelització de la localització de la segona residència a Catalunya

Segons l'ES, de les llars catalanes que disposaven d'una segona residència l'any 1991, el 56% la tenien localitzada a la mateixa província que la del domicili habitual, el 29% en una altra província de Catalunya i el 15% restant en una de la resta de l'Estat espanyol.

Obviament, és interessant fer l'anàlisi de la localització a la resta de l'Estat espanyol d'habitatges secundaris per part dels catalans. En qualsevol exploració descriptiva de les dades disponibles, hi destaca la importància de l'experiència migratòria. Com hem dit més amunt, aproximadament el 15% de les famílies catalanes amb residència secundària, més de 36.000 en xifres absolutes, la tenien a la resta de l'Estat espanyol. Doncs bé, en un 52,4% de les llars esmentades, el subjecte entrevistat havia nascut en la mateixa comunitat de localització de la residència secundària. Aquesta xifra és un mínim, perquè no és possible controlar la comunitat autònoma de naixement del cònjuge de l'entrevistat. En definitiva, les migracions interregionals del segle passat han contribuït a expandir la residència secundària entre les llars catalanes, gràcies sobretot a la reconversió o a l'herència d'antics habitatges principals. Ha estat una via per accedir a la residència secundària de llars amb pocs recursos relatius. Tanmateix, el rol d'aquests habitatges és significativament diferent del concepte de residència multiplicada que volem proposar aquí.

El model es concentra a les llars catalanes amb residència secundària a Catalunya. Pel que fa al test de multicol·linealitat, a la taula 4 pot apreciar-se que les variables independents no presenten cap efecte de multicol·linealitat. Els resultats són similars als del model anterior, encara que, en aquest cas, només s'hi inclouen les llars que tenen una segona residència localitzada a Catalunya.

Quant a les característiques globals (taula 5), el valor de la versemblança -2LL confirma la validesa del model. A més, mostra que les tres variables més determinants perquè una llar tingués la segona residència localitzada en una altra província eren, per aquest ordre: la província de residència habitual, la

Taula 4. Test de multicol·linealitat amb les variables introduïdes en el model de regressió logística per localitzar la segona residència en una altra província. Catalunya 1991.

Coefficients Model	Estadístiques de col·linealitat	
	Tolerància	FIV
Edat agrupada	0,786	1,272
Categoria socioeconòmica	0,910	1,099
Tipus de llar	0,794	1,259
Grandària del municipi de residència habitual	0,730	1,370
Província de residència habitual	0,739	1,353
Tipologia migratòria	0,924	1,082

Font: ES 1991, INE.

Taula 5. Característiques del model de localització de la segona residència a través del valor de la versemblança: -2LL.

Pas	-2LL	Guanys	% de guany	Significació
Província de residència habitual	141994			
Categoria socioeconòmica	137836	4.157,567	2,93	0,000
Tipologia migratòria	135890	1.946,337	1,41	0,000
Grandària del municipi de residència habitual	135185	704,376	0,52	0,000
Edat agrupada	134557	628,248	0,46	0,000

Font: ES 1991, INE.

categoria socioeconòmica i la tipologia migratòria. L'aportació explicativa de la resta de variables (grandària del municipi de residència habitual, edat de la persona principal i tipus de llar) era significativament menys important, sobre tot la variable tipus de llar, que s'ha exclòs del model perquè la seva aportació és inferior al 0,1% dels guanys relatius.

La taula 6 mostra la descripció exhaustiva del model de localització. La província de residència habitual era el factor que exercia més influència perquè la segona residència estigués localitzada en una altra província. Les famílies que vivien a Tarragona, Girona i Lleida (els resultats d'aquesta última cal interpretar-los amb cautela, perquè són poc significatius) registraven una probabilitat de tenir un habitatge d'aquest tipus en una altra província menor que les famílies de Barcelona.

La probabilitat de localitzar la segona residència en una altra província era sensiblement menor en la categoria «baixa». La probabilitat era 2,9 vegades més alta en les categories alta i mitjana-alta i 1,8 vegades en la mitjana-baixa.

Els resultats mostren que les llars encapçalades per un emigrant de curta distància era més probable que tinguessin la residència temporal en una altra

Taula 6. Model de regressió logística per a la localització de la segona residència en una altra província. Catalunya 1991.

Variables	B	ET	Wald	Gl	Sig	Exp(b)
Edat						
De 35 a 44 anys	0,367	0,020	331	1	0,172	1,443
De 45 a 54 anys	-0,023	0,020	1	1	0,531	0,977
De 55 a 64 anys	-0,057	0,019	9	1	0,396	0,945
De 65 a 74 anys (referència)					0,098	1,000
Categoria socioeconòmica						
Alta	1,049	0,025	1734	1	0,000	2,856
Mitjana-alta	1,079	0,024	2105	1	0,000	2,943
Mitjana-baixa	0,566	0,024	550	1	0,005	1,762
Baixa (referència)					0,000	1,000
Tipus de llar						
Parella sense fills	-0,232	0,008	840	1	0,001	0,793
Monoparentals	-0,350	0,014	660	1	0,005	0,705
Unipersonals	-0,865	0,011	5978	1	0,000	0,421
Parella amb fills i/o ascendents (referència)					0,000	1,000
Grandària del municipi de residència habitual (en habitants)						
Fins a 5.000	-0,713	0,031	544	1	0,139	0,490
De 5.001 a 20.000	-0,024	0,025	1	1	0,713	0,977
De 20.001 a 100.000	-0,206	0,020	106	1	0,335	0,814
De 100.001 a 500.000	-0,325	0,020	268	1	0,247	0,722
Barcelona (referència)					0,369	1,000
Província de residència habitual						
Tarragona	-2,135	0,040	2872	1	0,000	0,118
Lleida	-0,040	0,033	1	1	0,475	0,960
Girona	-1,518	0,037	1641	1	0,000	0,219
Barcelona (referència)					0,000	1,000
Tipologia migratòria						
Emigrant de llarga distància	-0,045	0,015	9	1	0,627	0,956
Emigrant de curta distància	0,941	0,023	1641	1	0,000	2,563
Sedentari (referència)					0,000	1,000
Constant	-1,212	0,026	2195	1	0,000	0,298
Chi- quadrat	16987.781					
Pseudo-R ²	0,62					
n	10.588					

Font: ES 1991, INE.

Regressió logística (mètode *stepwise*). Significació <0,05.

província (2,6 vegades més que els sedentaris). Sens dubte, l'associació entre les dues variables no pot entendre's sense la importància de la localització de la segona residència en la província d'origen (probablement en el mateix municipi), i sense els avantatges econòmics i sentimentals que presenta aquesta localització, sobretot, per a les llars amb menys recursos.

La probabilitat que una família d'una gran ciutat tingués la segona residència situada en una altra província era lleugerament superior a la de les famílies que habitaven a qualsevol de les altres quatre grandàries de municipis contemplats. Finalment, l'edat de la persona principal de la llar, igual que el tipus de llar, era una variable poc determinant en la localització de la segona residència. Tanmateix, les llars encapçalades per una persona d'entre 35 i 44 anys d'edat presentaven una propensió més elevada a localitzar aquest tipus d'habitatge fora de la província de residència.

Conclusions

Un dels propòsits inicials d'aquest article era traçar el perfil dels usuaris de segones residències l'any 1991 i determinar en quina mesura les característiques sociodemogràfiques de les llars (edat dels seus components, tipus de família o categoria socioeconòmica) influïen en la disposició i la localització d'aquest tipus d'habitatges.

En aquest sentit, l'anàlisi de regressió logística ens ha permès establir que la categoria socioeconòmica era el factor més determinant perquè una llar disposés d'una segona residència. Així, per exemple, la probabilitat que les llars de categoria alta disposessin d'aquest tipus d'habitatge era més de tres vegades superior a la dels de categoria baixa.

És lògic que la categoria socioeconòmica sigui la variable més determinant d'aquest estudi, ja que la segona residència és un bé car i costós que requereix una elevada inversió inicial i una despesa contínua per al manteniment, els desplaçaments i les estades, de vegades perllongades. La categoria socioeconòmica era indicativa, en part, dels ingressos de la llar, però també del nivell d'instrucció, d'informació i de la pertinença a grups socials amb un estil de vida determinat. Per això, el predomini de les categories més altes no vol dir que els requisits econòmics fossin l'únic factor per tenir una segona residència, sinó que és la suma de la importància dels elements econòmics i de factors socio-culturals relacionats amb estils de vida de certs grups socials.

Després de la categoria socioeconòmica, l'edat de la persona principal de la llar era la variable més important. La segona residència era més comuna en les llars que estaven en fases del cicle de vida familiar avançades, però no en les que n'estaven més. Hi ha factors generacionals al darrere. La difusió de la residència secundària no havia estat la mateixa al llarg del temps. En altres paraules, les llars els membres principals de les quals tenien poc més de quaranta anys l'any 1991 gaudien de l'edat més propícia per accedir a aquest tipus d'habitatge en el període de màxima expansió, en el primer quinquenni de la dècada de 1980.

La variable següent en ordre d'importància era la grandària del municipi de residència habitual. La següent, per ordre d'importància, el tipus de llar i la província de residència habitual. La probabilitat de disposar d'una segona residència per part de les llars formades per una parella amb fills petits era molt superior que la de la resta de llars. És interessant veure els sentits de la influència de les variables grandària i província de residència. El factor urbà és favorable a la possessió, però no ho és el fet de residir a la província de Barcelona. Potser el context metropolità no és tan favorable com podria pensar-se.

Pel que fa a la localització dins de Catalunya, els factors que incentivaven la llunyania respecte del domicili habitual eren tenir un estatus socioeconòmic alt i viure habitualment en un àmbit urbà. A més d'aquestes dues variables, era molt favorable que la llar estigués encapçalada per algú nascut a la província de la segona residència.

Aquestes pràctiques residencials tenen múltiples repercussions sobre les poblacions afectades; per això el seu seguiment mostra un interès especial. Els nous resultats del Cens de 2001, a més de l'evolució, permetran conèixer amb més detall les característiques dels residents múltiples catalans i les seves pràctiques d'habitatge, com ara la integració metodològica dels factors demogràfics de les llars amb els residencials de tots dos habitatges, principal i secundari, els pols més importants del sistema de multiresidència.

Bibliografia

- ANTON CLAVÉ, S. (1991). «Turisme i dinàmica immobiliària a la Costa Daurada de Tarragona 1985-1989». *Primer Congrés Català de Geografia*. Tom III: *Comunicacions*. Barcelona: Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, p. 41-49.
- ANTON CLAVÉ, S.; IBARGUREN AIZPURUA, B. (1993). «Espacios periurbanos de ocio, espacio y uso metropolitano del espacio en Barcelona». *Mediterranéé*, núm. 1-2, p. 61-64.
- ANTON CLAVÉ, S.; LÓPEZ PALOMEQUE, F. i altres (1996). «La investigación turística en España: Aportaciones de la geografía 1960-1995». *Estudios Turísticos*, núm. 129, p. 165-208.
- ARGANY COMAS, I. (1984). *La segona residència a Catalunya*. Barcelona: Direcció General d'Arquitectura i Habitatge de la Generalitat de Catalunya i Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Barcelona.
- BARBAZA, Y. (1966). *Le paysage humain de la Costa Brava*. París: Armand Colin.
- BONNIN, P.; VILLANOVA, R. (1999). *D'une maison l'autre: Parcours et mobilités résidentielles*. Grane: Creaphis.
- CANTO FRESNO, C. del (1981). *La vertiente meridional de la Sierra de Gredos como una área de recreo y residencia secundaria de la población madrileña*. Madrid: Departamento de Geografía. Universidad Complutense.
- (1983). «Presente y futuro de las residencias secundarias en España». *Anales de Geografía de la Universidad Complutense*, núm. 3, p. 82-102.
- (1994). «La periferia metropolitana de Madrid como espacio de ocio: una nueva ruralidad». *Economía y Sociedad*, núm. 11, p. 131-147.
- CHUVIECO, E.; ALDECOA, M. A. (1983). «La segunda residencia y el medio rural». *El Campo*, núm. 90, p. 93-104.

- DE LA SOUDIÈRE, M. (1998). «L'appel des lieux: un géographie sentimentale». A DUBOST, F. (dir.). *L'autre maison*. París: Éditions Autrement.
- (1998). «De la maison de campagne à la résidence secondaire». A DUBOST, F. (dir.). *L'autre maison*. París: Éditions Autrement.
- FRAGUELL SANSBELLÓ, R.M. (1994). *Turisme residencial i territori: La segona residència a la regió de Girona*. Girona: L'Eix Editorial.
- GAVIRIA, M. (1970). «La ideología clorofila». *Ciencia Urbana*, núm. 4, p. 59-63.
- GONZÁLEZ REVERTE, F. (2000). *Procés d'urbanització i espais turístics residencials. Transformacions metropolitanes al sector septentrional de la Costa Daurada: Calafell, Cunit i el Vendrell*. Tesis doctoral. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- INE (1993). *Encuesta Sociodemográfica 1991*. Tom II: *Resultados nacionales*. Vol. 2: *Movimientos Migratorios y Vivienda*. Madrid: INE.
- (1994). *Censos de Población y Viviendas 1991: Metodología*. Madrid: INE.
- (1995). *Censo de Viviendas de 1991*. Tom I: *Resultados nacionales*. Madrid: INE.
- (1995). *Encuesta sociodemográfica 1991*. Madrid: INE.
- (1995). *Encuesta sociodemográfica 1991*. Tom I: *Principales resultados (Informe básico)*. Madrid: INE.
- JOVELL, A.J. (1995). *Análisis de regresión logística*. Madrid: CIS. Colección Cuadernos Metodológicos, núm. 15.
- LÓPEZ COLÁS, J. (2003). *La residencia secundaria en España: Estudio territorial de su uso y tenencia*. Tesis doctoral. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- MENARD, S. (1995). *Applied logistic regression analysis*. Thousand Oaks: Sage.
- MENDIZÁBAL, E. (1996). *L'us temporal del territori: L'exemple de la Regió Metropolitana de Barcelona*. Tesis doctoral. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- MENDIZÁBAL, E.; SÁNCHEZ, E. (1998). «La mobilitat habitual de la població a Catalunya». A GINER, S. (dir.). *La societat catalana*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya.
- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS Y TRANSPORTES (1991). *Coloquio Internacional Desarrollo de Segunda Residencia (Secondary Home Development)*. Palma de Mallorca, 4 a 7 de juny de 1990. Madrid: MOPT.
- MIRANDA MONTORO, M.J. (1985). *La segunda residencia en la provincia de Valencia*. Valencia: Facultad de Geografía e Historia. Departamento de Geografía. Universidad de Valencia.
- MÓDENES, J.A. (1998). *Flujos espaciales e itinerarios biográficos: La movilidad residencial en el área de Barcelona*. Tesis doctoral. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- MYERS, R. (1990). *Classical and modern regression with applications*. Boston: Dusbury.
- «Nuevo siglo: nuevos datos, nuevos perfiles». *IX Congreso de Población Española*. Granada, del 23 al 25 de septiembre de 2004, AGE.
- ORTEGA VALCÁRCCEL, J. (1975). *Residencias secundarias y espacio de ocio en España*. Valladolid: Departamento de Geografía. Universidad de Valladolid.
- PALLARÈS, R.; RIERA, P. (1991). «La residència secundaria». *Papers*, núm. 8.
- PERROT, M. (1998). «La maison de famille». A DUBOST, F. (dir.). *L'autre maison*. París: Éditions Autrement.
- RECAÑO, J.; ROIG, M. (2003). «Internal Migration and Inequalities: The Influence of Migrant Origin on Educational Attainment in Spain». *European Sociological Review*. Vol. 19, núm. 3, p. 299-317.

- REQUENA SÁNCHEZ, M.D. (1992). *Organización espacial y funcional de la residencia secundaria en la provincia de Sevilla*. Tesis doctoral. Universidad de Sevilla.
- REQUES, P. (2001). *Atlas Digital del Bienestar Social en España* [en línea]. Departamento de Geografía, Urbanismo y Ordenación del Territorio. Universidad de Cantabria <http://departamentos.unican.es/geourb/datos/variables/06_1_27.html> [Consulta: 27 de juny de 2004]
- SABATER I COLL, A. (2004). *El fenomen dels empadronaments atípics a Catalunya: Metodologia i indicadors per a un estudi de casos*. Memòria de recerca. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.
- SALVÀ TOMÁS, P. (1979). «Las funciones residenciales y de ocio como elementos de transformación del espacio rural de la Serra de Tramuntana de la isla de Mallorca». *Trabajos de Geografía*, núm. 35, p. 163-172.
- SALVÀ TOMAS, P.; SOCÍAS FUSTER, M. (1985). «Las residencias secundarias y la agricultura a tiempo parcial en las Baleares». *El Campo*, núm. 100, p. 59-62.
- SOLSONA, M. (dir.) (1997). *La sociedad andaluza de los años noventa*. Sevilla: Instituto de Estadística de Andalucía.
- VALENZUELA RUBIO, M. (1976). «La residencia secundaria en la provincia de Madrid. Génesis y estructura espacial». *Ciudad y Territorio*, núm. 2-3, p. 135-153.
- VALENZUELA RUBIO, M. (1977). *Urbanización y crisis rural en la Sierra de Madrid*. Madrid: Instituto de Estudios de la Administración Local.
- VAN EETVELDE, V.; ANTROP, M. (2004). *Analyzing structural and functional changes of traditional landscapes: Two examples from Southern France, Landscape and Urban Planning* [en línea]. Vol. 67, núm. 1-4, p. 79-95, <[http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046\(03\)00030-6](http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046(03)00030-6)> [27 de juny de 2004].